

In memoriam: Juha Partanen

Juha Partanen, yksi Suomen nimekkäimmistä päihdetutkijoista, kuoli 76-vuotiaana syöpään, joka havaittiin vasta viime heinäkuussa. Viikkoa ennen kuolemaansa Juha soitti jäähyväispuheluja pitkään tuntemilleen ihmisille, myös minulle. Sitten marraskuun 2. päivänä tuli Juhan tytär Aleksandran viesti:

”Juha nukkuu rauhallisesti pois eilen illalla lähimmäisten ollessa läsnä. Kunto heikkeni viime päivinä vauhdilla, mutta mieli pysyi kirkkaana viimeiseen aamuun asti ja kivut saatiin pidettyä kurissa.”

Juha aloitti Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkijana 1960-luvun taitteessa Kertti Bruunin ideoimassa kaksostutkimuksessa. 1970-luvulla hän veti neljä vuotta Tandem-projektia, joka oli aikansa isoimpia mediatapauksia. Palattuaan laitokselleen Juha käynnisti kaksi hanketta, joiden vaikutus säteilee edelleen.

Ensimmäinen oli valistusprojekti: miten ns. valistus ja sen vaikutukset pitää ymmärtää? Mukana projektissa olivat nuoremmat tutkijat Tommi Hoikkala, Marja Holmila ja Matti Piispa – ja Juha pyysi ryhmään myös minut, silloisen Alkon tiedotustoimittajan. Juhan ajatukset kiteytyivät pian *virittävän*

valistuksen ideaan, ja projektin julkaisut käynnistivät vilkkaan keskustelun ja väittelyn, jota kesti lähes koko 1980-luvun. 1990-luvun lama sammutti tämän kiinnostuksen, mutta tulokulma on 2000-luvun puolella kokenut uuden tulemisen.

1980-luvun alussa Juha julkaisi laitoksensa sarjassa raportin nimeltä ”Alcohol and disinhibition: Towards a theory of intoxication”. Siinä kehitelty huima ”päähtymysteoria” veti minun mielessäni siihenastisen alkoholitutkimuksen tuloksia yhteen kuin magneetti. Kun samalla olin mukana Juhan valistusprojektissa, syntyi idea kokeilla kykenisinkö itse tekemään virittävää valitusta. Tuloksena oli ensimmäinen kirjani, ja se ponnisti Juhan teorian pohjalta. Juhan päähtymysteoria on sittemmin inspiroinut suurta määrää juomisen sosiaalipsykologista tutkimusta, ja se on myös Juhan myöhäisen väitöskirjan alkulähde.

Kirjani teon kestäessä sain nimityksen Alkoholipoliitikka-lehden toimittajaksi, ja siitä pitäen Juha oli AP:n ja myöhemmin YP:n aktiivinen kirjoittaja, referee ja erinomaisen inspiroiva keskustelukumppani. 1990-luvulla Juha alkoi keskittyä huumetutkimukseen, ja jat-

koi tällä saralla myös eläköitymisensä jälkeen 2000-luvulla – Juha arvioi mm. YP:n nykyisen päätoimittajan Tuukka Tammen väitöskirjan (YP 5/2007). Vuoden 2007 jälkeen Juhan YP-kirjoitukset päättyvät, sillä silloin hän innostui maailmanympärimatkailusta – kauppalaivoissa. Kierroksia Juha ehti tehdä kaikkiaan kolme, ja niiden aikana hän kirjoitti elämäntarinaansa. Se ei kelvannut kustantajille, mutta se on olemassa. Silti: kuuden vuoden tauon jälkeen Juhan kirjoitus oli taas YP:n numerossa 5/2013, se viimeinen.

Vuonna 2005 Juha aloitti YP:n omaperäisenä kolumnistina, ja pestiä kesti runsaat kaksi vuotta. Seuraajia ovat siten olleet Ilpo Tiuhonen, Tuomas Kyrö ja Katja Kettu. Kolumnissaan ”Takkatulen ääressä” (YP 1/2006) Juha kirjoitti tulen kiehtovan häntä niin, että on joskus ajatellut tekevänsä videon tai konserton tulen elämästä. Teksti huipentuu näin:

”Tulussa on läsnä elämä ja kuolema. Elämän valoisa ja kuuma henkäys; ja tuhkanharmaa, hiilenmusta kuolema... Tuli on kuin vanhan ihmisen elämä. Tuli on kuin syksy.”

MATTI VIRTANEN